សៀវភៅបណ្តុះបណ្តាល
ផ្នែកសុខភាពសត្វ

សៀវភៅបណ្តុះបណ្តាល ផ្នែកសុខភាពសត្វ

បោះពុម្ពលើកទី១

ខែមេសា ២០១៣

សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

ការសរសេរសៀវភៅមួយដែលពោរពេញដោយអត្ថន័យ និងអត្ថប្រយោជន៍គឺជាលទ្ធផលដែលចេញពីការចូលរួមពិភាក្សា ត្រួតពិនិត្យ និងកែសម្រួលជាច្រើនលើកច្រើនសារ។ ក្នុងន័យនេះ **ឯកឧត្តម កៅ ផល** ប្រធាននាយកដ្ឋានផលិតកម្មនិងបសុព្យាបាលសូមសំដែងនូវការថ្លែងអំណរគុណចំពោះលោក លោកស្រីដែលមានរាយនាមខាងក្រោមដែលបានចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការតាក់តែងបញ្ចប់នូវសៀវភៅសម្រាប់បណ្ដុះបណ្ដាលសុខភាពសត្វ ៖

- **លោកបណ្ឌិត ស៊ិន សាន** នាយកគម្រោងត្រៀមរៀបចំ និងទប់ស្កាត់បន្ទាន់ជំងឺផ្ដាសាយបក្សី-មនុស្ស (AHICPEP) **លោក ថន សូវីរ៉ា** ប្រធានគម្រោង AHICPEP **លោក លឹម ប៉ាក់ លោក អុល ទេវិទ្ធ លោក ឌិត ស៊ីដេត និងលោកស្រី កាន ដាហ្សី** ទីប្រឹក្សាថ្នាក់ជាតិនៃគម្រោង AHICPEP ។
- សូមថ្លែងអំណរគុណជាពិសេសចំពោះ **លោក ឡុតហ្វី អាឡាល់** ប្រធានក្រុម FAO- ECTAD ដែលបានផ្ដល់យោបល់និងភាពអត់ធ្មត់ក្នុងកំឡុងពេលផលិតសៀវភៅ។

  លោក **អឺវ ហ្វ្រូលិច** ទីប្រឹក្សាផ្នែកបសុព្យាបាលដែលបានផ្ដល់ដំបូន្មាននិងសំណេរពង្រាង **លោក ហាក់ មករា** ដែលជាអ្នកបច្ចេកទេសបសុព្យាបាលរបស់ ECTAD-FAO សម្រាប់ការចូលរួមមតិ និងគំនិតនូវគ្រប់ដំណាក់កាលនៃការសរសេរសៀវភៅមួយនេះ និងក៏សូមថ្លែងអំណរគុណលោកទាំងពីរដែលបានផ្ដល់នូវរូបភាពល្អៗ ដែលមានគុណភាពសម្រាប់ដាក់ក្នុងសៀវភៅ។
- សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះ **មន្ត្រីបសុព្យាបាលទាំង២៤ខេត្តរាជធានី** ដែលបានចូលរួមពិភាក្សា កែរសម្រួលសៀវភៅនេះពីថ្ងៃទី៩ និងទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១២នៅខេត្តសៀមរាប។
- យើងក៏មិនអាចបំភ្លេចនូវរាល់**កសិករ**ទាំងឡាយ ដែលបានថ្លែងពីបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងសុខភាពសត្វ និងអនុញ្ញាតឲ្យយើងបានថតរូប ក៏ដូចជាសត្វរបស់ពួកគាត់ផងដែរ។

សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ សម្រាប់ការធ្វើឲ្យលេចជារូបរាងឡើងនូវសៀវភៅបណ្ដុះបណ្ដាលសុខភាពសត្វលើកដំបូងបំផុតនៅកម្ពុជា។

អារម្ភកថា

យើងមានសេចក្តីរីករាយជាអនេកដែលបានបង្ហាញជូនជាលើកដំបូងនូវសៀវភៅបណ្តុះបណ្តាលស្តីអំពី "សុខភាពសត្វនៅប្រទេសកម្ពុជា" ក៏ឆ្លៀតក្នុងឱកាសនេះយើងសូមថ្លែងនូវការដឹងគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះអ្នកដែលបានចូលរួមចំណែកក្នុងការសរសេរសៀវភៅនេះឲ្យលេចចេញជារូបរាងឡើង។

សៀវភៅនេះត្រូវបានតាក់តែងឡើងសម្រាប់អ្នកពាក់ព័ន្ធលើវិស័យនេះគ្រប់កម្រិតដែលរាប់បញ្ចូលទាំងមន្ត្រីបសុពេទ្យ សាកលវិទ្យាល័យ កសិករ វិស័យឯកជននិងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលដែលធ្វើការទាក់ទងនឹងបញ្ហាសុខភាពសត្វក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

គោលបំណងនៃការតាក់តែងសៀវភៅនេះគឺដើម្បីផ្តល់ឲ្យអ្នកអានទាំងអស់នូវពាក្យពេចន៍សាមញ្ញៗអាចអនុវត្តបានព្រមទាំងងាយស្រួលក្នុងការអានដែលអាចយល់បានយ៉ាងងាយស្រួលសម្រាប់អ្នកប្រើប្រាស់គ្រប់ៗគ្នា។ ដើម្បីជៀសវាងនូវការជាន់គ្នានឹងសៀវភៅបណ្តុះបណ្តាលភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិដែលមានស្រាប់ យើងបានឯកភាពគ្នាក្នុងការចងក្រងសៀវភៅមួយនេះដែលប្រមូលផ្តុំរាល់ជំងឺសំខាន់ៗដែលកើតមានក្នុងប្រទេស ដោយមិនសំដៅតែការបណ្តុះបណ្តាល កសិករ ប៉ុន្តែវាក៏មិនព្យាយាមក្លាយជាវចនានុក្រមសម្រាប់ជំងឺសត្វទាំងអស់នោះទេ។ម្យ៉ាងវិញទៀតដើម្បីធ្វើឲ្យសៀវភៅនេះកាន់តែខិតចូលជិតបានយ៉ាងទូលាយតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន យើងព្យាយាមជៀសវាងនូវការប្រើប្រាស់ឃ្លាឃ្លោងបច្ចេកទេសកម្រិតខ្ពស់ទាំងក្នុងភាសាខ្មែរក៏ដូចជាភាសាអង់គ្លេស។ ដូចគ្នានេះផងដែរសៀវភៅនេះអាចជាឯកសារយោងសម្រាប់ផ្នែកសុខភាពសត្វដែលត្រូវធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពស្របតាមពេលវេលាណាមួយដោយដាក់បញ្ចូលនូវជំងឺដែលលេចឡើងថ្មីៗ។ យើងសង្ឃឹមថាការងារទាំងនេះនិងចូលរួមចំណែកដល់ការយល់ដឹងឲ្យកាន់តែប្រសើរឡើងព្រមទាំងជួយដោះស្រាយបញ្ហាជំងឺសត្វជាទូទៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដែលនឹងនាំឲ្យបញ្ហាសន្តិសុខស្បៀង និងកម្រិតជីវភាពប្រជាជនកាន់តែប្រសើរឡើង។

មាតិកា

ជំពូកទី១៖ កាយវិភាគវិទ្យាសត្វ

ក-បក្សី..៣

១-ការពណ៌នាផ្នែកខាងក្រៅ:..៣

២-ការពិពណ៌នាផ្នែកខាងក្នុង..៤

ខ- ជ្រូក..១០

១-ការពិពណ៌នាផ្នែកខាងក្រៅ...១០

២-ការពិពណ៌នាផ្នែកខាងក្នុង...១១

គ-គោ ក្របី..១៦

១-ការពិពណ៌នាផ្នែកខាងក្រៅ...១៦

២-ការពិពណ៌នាផ្នែកខាងក្នុង...១៧

ជំពូកទី២៖ សរីរវិទ្យាសត្វ

ក-បក្សី..២៥

១- ការរំលាយអាហារ..២៥

២- ការដកដង្ហើម..២៨

៣- ការបង្កកំណើត...២៩

គ-សត្វគោ ក្របី...៤១

១-ប្រព័ន្ធរំលាយអាហារ..៤១

២-ប្រព័ន្ធដកដង្ហើម...៤៤

៣-ការបន្តពូជ...៤៥

ជំពូកទី៣៖ ការស្វែងយល់ អំពីជំងឺសត្វ និងសកម្មភាពរបស់ ភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ

ក. មូលហេតុនៃការឆ្លងជំងឺ:..៥៣

១. ភ្នាក់ងារចម្លងជំងឺ...៥៣

២. បរាសិត...៥៨

៣. កង្វះអាហារូបត្ថម្ភ...៦១

៤- សុខុមាលភាពសត្វ...៦៣

ខ. ការរាតត្បាតនៃជំងឺ...៦៦

១. តើភ្នាក់ងារចម្លងជំងឺរាតត្បាតយ៉ាងដូចម្តេច?..៦៦

២. មូលដ្ឋានគ្រឹះនៃជីវសុវត្ថិភាព..៦៨

៣. ការរំងាប់មេរោគ..៧១

ជំពូកទី៤៖ ការគ្រប់គ្រងសុខភាព និងសុខុមាលភាពសត្វ

ក. ការធ្វើទ្រុងសត្វ...៨១

១.មាន់...៨១

២. ជ្រូក..៨៣

៣. គោ...៨៨

ខ. ការផ្តល់ចំណី...៨៨

១.មាន់-ទា..៨៨

២. ជ្រូក..៩១

៣. គោ ក្របី..៩៨

ជំពូកទី៥៖ ការចាប់ និងការពិនិត្យសត្វ
ក-បក្សី.....១០៩
ខ-ជ្រូក.....១១១
គ-គោ.....១១៦
ជំពូកទី ៦៖ នីតិវិធីនៃការអនុវត្តការជួយសង្គ្រោះ និងការគ្រៀវ
ក. មាន់.....១២៥
ខ. ជ្រូក.....១៣០
គ. គោ ក្របី.....១៤២
ជំពូកទី៧៖ ភាពស៊ាំ និងការចាក់ថ្នាំការពារ (ការចាក់វ៉ាក់សាំង)
ភាពស៊ាំ: តើសត្វទប់ទល់នឹងមេរោគយ៉ាងដូចម្តេច? ១៥៥
ក.មាន់.....១៧០
ខ.ជ្រូក.....១៧១
គ.គោ.....១៧១
ជំពូកទី៨៖ បសុឱសថ និងការប្រើប្រាស់
១. វីតាមីន និងសារធាតុរ៉ែ.....១៧៥
២- ថ្នាំអង់ទីប៊ីយ៉ូទិក (Antibiotics).....១៨៣
៣- ថ្នាំប្រឆាំងការរលាក.....១៩២
៤. ថ្នាំកំចាត់បរាសិត.....១៩៨
៥- ថ្នាំអរម៉ូន.....២០៣
៦- វ៉ាក់សាំង.....២០៤
៧- ថ្នាំរម្ងាប់មេរោគ.....២០៧
៨-ថ្នាំបន្សាប.....២០៨
ជំពូកទី៩៖ បរាសិត
ក- វដ្តរបស់បរាសិត.....២២១
១- វដ្តជីវិតលូតលាស់ដោយផ្ទាល់.....២២១
២-វដ្តជីវិតលូតលាស់មិនផ្ទាល់.....២២៣
ខ- បរាសិតខាងក្រៅ.....២២៤
១-ឥទ្ធិពលរបស់បរាសិតខាងក្រៅ.....២២៤
២-ការត្រួតពិនិត្យបរាសិតខាងក្រៅ.....២២៦
គ-អំពីបរាសិតខាងក្នុង.....២៣០
១-ឥទ្ធិពលរបស់បរាសិតខាងក្នុង.....២៣០
២-ការត្រួតពិនិត្យបរាសិតខាងក្នុង.....២៣៤
ជំពូកទី១០៖ ជំងឺបក្សី
ក. ជំងឺមានរោគសញ្ញាផ្លូវដង្ហើម.....២៤៥
១. ជំងឺដង្កោ(ញូវកាស).....២៤៥
២. ជំងឺរលាកទងសួត.....២៤៧
៣. ជំងឺផ្តាសាយបក្សី.....២៤៨
៤. ជំងឺអាសន្នរោគបក្សី.....២៥១
៥. ជំងឺរលាកបំពង់សម្លេង និងបំពង់ខ្យល់ (ILT).....២៥២
ខ. ជំងឺមានរោគសញ្ញាផ្លូវរំលាយអាហារ.....២៥៥

១. ជំងឺកុកស៊ីដ្យូស ២៥៥
២. ជំងឺសាល់ម៉ូ..... ២៥៦
ជំពូកទី១១៖ ជំងឺជ្រូក
ក-ជំងឺប៉េស្តជ្រូក ២៧៥
ខ-ជំងឺអុតក្តាម (Foot and Mouth Disease)..... ២៧៩
គ-ជំងឺគ្រុនចៀកខៀវ PRRS..... ២៨១
ឃ-ជំងឺផ្លូវដង្ហើម ២៨៥
ង-ជំងឺរលាកពោះវៀន ២៨៩
ច-ខ្វាក់ជើង (LAMENESS)..... ២៩៥
ឆ-ជំងឺស្បែក (SKIN DISEASES) ២៩៩
ជ- ជំងឺផ្លូវបន្តពូជ ៣០៤
ឈ-ជំងឺលើប្រព័ន្ធប្រសាទ ៣១៤
ជំពូកទី១២៖ ជំងឺសំខាន់ៗគោ ក្របី
ក-ជំងឺឈាមខ្មៅ ៣២១
ខ-ជំងឺបូសខ្យល់..... ៣២២
គ-ជំងឺសារទឹក (HS) ៣២៣
ឃ- ជំងឺអុតក្តាម (FMD) ៣២៥
ង- ជំងឺផ្លូវដង្ហើម ៣២៧
ច-ជំងឺរលាកពោះវៀន ៣២៩
ឆ-បញ្ហាស្បែក ៣៣៥
ជ-ខ្វាក់ជើង ៣៣៩
ឈ- សភាពដងខ្លួនមិនល្អ ៣៤១
ញ-ជំងឺលើប្រដាប់បន្តពូជ..... ៣៤៣

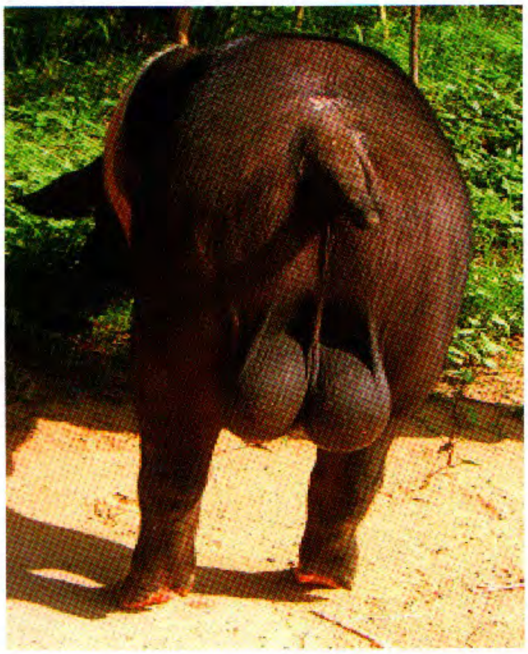

ជំពូកទី១៖ កាយវិភាគវិទ្យាសត្វ

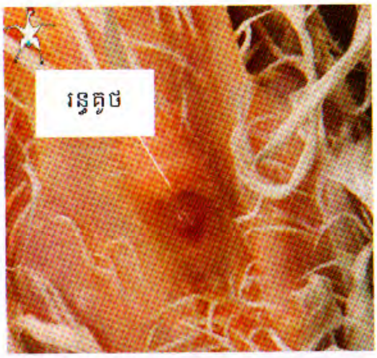

➢ **រន្ធគូថ:** ជារន្ធសម្រាប់បញ្ចេញលាមកនិងសារធាតុរាវផ្សេងៗ (ទឹកនោម ទឹកកាម...) ឯបក្សីញីសម្រាប់ពងផងដែរ។

➢ **ក្រញាំជើង:** មាន់មានក្រញាំបួនជើងនីមួយៗ មានក្រញាំបីតម្រង់ទៅមុខ និងមួយទៀតតម្រង់មកក្រោយ ដើម្បីឲ្យសត្វឈរមានលំនឹង។

លក្ខណៈខុសគ្នារវាងជើងមាន់និងជើងទា

➢ **ក្រញាំជើងទា:** ជើងនីមួយៗមានក្រញាំ ដែលនៅចន្លោះក្រញាំនីមួយៗមានភ្ជាប់ស្បែកយឺត ដែលជួយឲ្យទាហែលបាន។

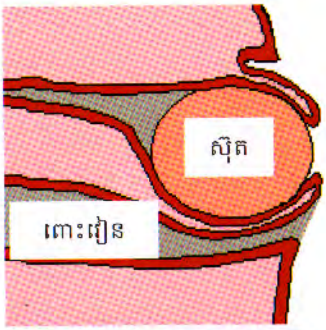

២-ការពិពណ៌នាផ្នែកខាងក្នុង

២.១ អំពីគ្រោងឆ្អឹង

គ្រោងឆ្អឹងជួយឲ្យមាន់ក្រោកឈរនិងការពារសរីរាង្គខាងក្នុងនិងការពារ ជាលិកា។ ប្រព័ន្ធគ្រោងឆ្អឹងមាន់តូចចង្អៀត ស្រាល រឹងមាំ។ ឆ្អឹងកងកន្ទុយ និងកងក អាចបត់បែនបាន ឯឆ្អឹងកង ដងខ្លួនមិនអាចបត់បែនបានទេ។

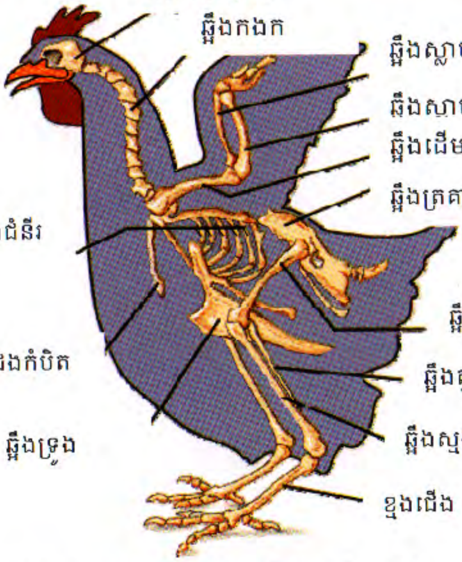

មាន់មានឆ្អឹងពិសេសពីរប្រភេទគឺ:

ឆ្អឹងខ្យល់: ជាឆ្អឹងប្រហោងភ្ជាប់នឹងថង់ខ្យល់ អាចឲ្យមាន់ដកដង្ហើមបាន។ ឆ្អឹងខ្យល់មានដូចជា លលាដ៍ក្បាល ឆ្អឹងស្លាប ឆ្អឹងដងកាំបិត ឆ្អឹងសន្ទះទ្រូង និងប្រភេទឆ្អឹងខ្នងមួយចំនួនទៀត។

ឆ្អឹងមានខួរ: ជាប្រភពសំខាន់របស់ជាតិកាល់ស្យូមសម្រាប់មាន់ពង។ ឆ្អឹងដែលមានខួរ រួម មាន: ឆ្អឹងស្មងជើង ឆ្អឹងភ្លៅ ឆ្អឹងជំនីរ ឆ្អឹងស្លាប ឆ្អឹងក្រញាំជើង និងឆ្អឹងស្លាបប្រចៀវ។